Nova slika Nenad Kondža, Zadranin i predsjednik Savjeta UHA-e, za Jutarnji je izdvojio, prema njegovu mišljenju, 6 najuspješnijih suvremenih kuća

Nakon njih Zadar više nije isti

Obrtnička i Tehnička škola ••• Projekt Veljka Olujića i Tončija Žarnića nadilazi svoju osnovnu funkciju, otvarajući mogućnost široke javne upotrebe. Ova suvremena škola ima urbano značenje te generira novi javni prostor

FOTO: MARIN LANDIĆ

Dvorana Višnjik ••• Zadranima se toliko sviđa dvorana Marijana Hržića da za Jazinama nitko ne žali

Kazalište lutaka ••• Nestrpljivo očekujemo početak funkcioniranja kazališta arhitekta Marušića

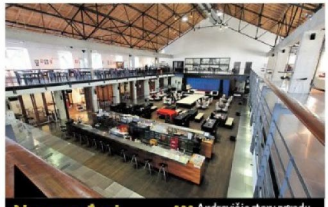

Novouređeni Arsenal ••• Androvič je staru zgradu iz 18. stoljeća napunio svjetlom, užicima i ljudima

Kazalište lutaka, dvorana Višnjik, Morske orgulje samo su neke od projekata koje su promijenile arhitektonsku sliku Zadra

●NENAD KONDŽA

Izabrati nekoliko suvremenih kuća koje bi trebale predstaviti grad čija je arhitektonska slika u percepciji javnosti visoko na listi hrvatskih gradova nije lako. Stoga sam se priklonio subjektivnom izboru, više emotivnom nego racionalnom, te tako suzio objektivni izbor. Ono što jest ideja vodilja ovog izbora, nit koja povezuje sve izbrane radove, jest napor koji su arhitekti učinili na prikazanim projektima i dodali im onaj višak preko zadanog programa koji zgradama daje urbano značenje ili dodatni, javni, komunalni karakter. Počnimo na Poluotoku, prema abecedi.

Javni i privatni interes

Arsenal u Zadru, lučko skladište baroknog pročelja iz 18. stoljeća sagrađeno uz Trg tri bunara na ulazu u gradsku luku, danas raznovrsna količina nečega, velika zaliha svjetla, zraka, zvuka, na sreću i ljudi, preživio je svojim postojanjem mnoge tegobe. Najveću sigurno tijekom Drugog svjetskog rata, kada su bombe dizajnirale prostor. Od tada je obnavljan više puta i svaki put dobro.

Prva obnova poslije Drugoga svjetskog rata u, duhu internacionalne moderne. Zadržana je vanjska opna s kamenim baroknim stubištem na ulaznom pročelju za pristup galerijama, unutar koje je dodan sustav armiranobetonskih stupova i greda za nove armiranobetonske galerije.

Ovo je bilo važno napomenuti jer je arhitekt Ante Androvič recentnu intervenciju učinio nježnom, daleko od radikalizma pedesetih. Odlično čitajući postojeću strukturu kuće, sve vrijedno zadržava, i izvorno i dodano nakon rata, postupajući prema spomeniku na načelima UNESCO - ICOMOSA te spomenička struktura ostaje netaknuta i s novom namjenom dobiva novi život. Bitno je što je recentna promjena došla kroz pravu prenamjenu, u kojoj rukom pod ruku, skladno, idu privatni i javni interes, te kuća počinje pripadati gradu.

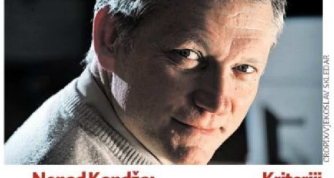

FOTOGRAFIJA: DRAGOSLAV SKELEDŽIJA

Nenad Kondža: Kao arhitekt i Zadranin teško sam se odlučio samo za šest kuća

Kriteriji: Zgrade koje su dale više - urbano značanje i javni karakter

Iskoristite dan

Androvičev redizajn prenamijenio je kuću napunivši je svjetlom, zrakom, zvukom, mirisima, i, na sreću, ljudima. Stoga, ako ste u Zadru, iskoristite dan, idite u Arsenal, jutrom pročitajte novine, pogledajte izložbu, navečer poslušajte koncert, uživajte za šankom, jednostavno, budite tamo.

Zadarska riva, izuzetna u svojoj linearnosti, mogla bi se iščitati i kao monotona. O morskim orguljama arhitekta Nikole Bašića, dodatku na rivi koji je arhitektonsku sliku Zadra u očima javnosti digao tako visoko, dobivene strukovne domaće i međunarodne nagrade za javni prostor dovoljno govore.

Mediteranski javni prostor

Obalna skalinada, urezana u rivu uz minimalno korištenje arhitektonske dramaturgije, stavila je točku na pravom mjestu, te napunila vrh rive promatračima slušateljima, jer orgulje sigurno nisu samo skalinada.

Početkom osamdesetih na prostoru nekadašnjeg kompleksa dominikanskog samostana izvedena je školjka novog Zadarskog kazališta lutaka, i toliko dugo stajala da su se slučajni posjetitelji pitali nije li i to ruševina zaostala iz Drugog svjetskog rata. Na sreću, projekt se ponovo pokrenuo i arhitekt Petar Marušić nastavio je rad na projektu koji je započela arhitektica Snježana Bačić-Marušić. Novi konzervatorski uvjeti sukladni kasnijim nalazima uvjetovali su promjenu koncepta ulaza, što je arhitekt Marušić iskoristio kao boljitak za projekt te je zgradu, uz njezinu javnu funkciju, oplemenio urbanim obilježjima. Odnosom između dvorane, ulazne zgrade i fasade formirani su svi mediteranski elementi, trg, ulica, trijem, gradska loža, jednom riječju, stvoren je potencijal za gradsku scenu, što mediteranski javni prostor mora biti.

Tri zgrade izvan poluotoka

Izvan poluotoka tri su zgrade, među mnogima, koje bih istaknuo. Jedna je Industrijsko-obrtnička i Tehnička škola arhitekata Veljka Olujića i Tončija Žarnića (poljednički rad na natječaju iz davne 1987.), čija se gradnja dugo čekala, no potvrdila je da se čekanje isplatilo. Projekt jasno ilustrira ograničenja i društvenu uvjetovanost arhitekture, kao i okolnosti njezina nastanka, što jest odlika prave arhitekture.

Dvorana na Višnjiku arhitekta Marjana Hržića apstraktne, zapravo arhetipske forme dala je obrisu grada sasvim novi pečat. Peka, svemirski brod i ko zna koliko još metaforičkih značenja dvorana izaziva, što primarne forme, pravilno korištene, sigurno mogu. Poslovnu zgradu "Trokut" arhitekta Igora Pedišića tlocrtno čini, kako joj i samo ime kaže, istokračni trokut prosječne dužine stranice 30 metara. Kada se do kraja sagradi kompleks kojeg je dio, a pogotovo kada zaživi Kampus, smatram da će "Trokut" postati nova zadarska gradska loža.●

Morske orgulje i Pozdrav suncu ••• Šetnje po rivi zahvaljujući Nikoli Bašiću dobile su posve novu, zvučnu dimenziju

Poslovna zgrada Trokut ••• Kakvi god sadržaji budu naselili zgradu Igora Pedišića, ona će postati novi znak grada

nastavak sa str. 31

sljednjih godina to se sve promijenilo, jedva čekam lijepo vrijeme i pravi slobodan vikend da se zaletim u Zadar, i to zaista zaletim, jer mi u najgorem slučaju trebaju samo tri sata do tamo.

Nova vizura Zadra primjećuje se već na samom ulazu u grad, jer umjesto šikara i bespriziornog grmlja uz cestu vas čekaju moderne trgovine i restorani, autosaloni i lijepo uređene benzinske crpke koje više nisu samo Inine. Ima tu još malo posla, ali te novosti barem obećavaju dok se vozite prema centru grada. Stara Relja, koja je jedna od najfrekventnijih ulica za ulazak u staru gradsku jezgru danas izgleda poput autoceste, znatno je proširena i uređena zelenilom i već tu vam je jasno da dolazite u grad koji više nije onako otužan kao prije samo pet godina.

Arsenal kao 'noćni trg'

Na sreću, unatoč svim arhitektonskim intervencijama s kojima se Zadar s pravom ponosi, nije 'ubijen' nijedan stari 'ritual'. Veliki makijato (zaista rijetko vidim nekog da pije onaj mali) ujutro još pijem na istim mjestima, u Tonyju, kod Danijela ispred suda, kod Višnje, u Dini ili Borgu, tradicionalni gradski dir koji nerijetko bude takav da me u jedno jutro možete naći na svih pet mjesta. Ako baš ogladnim, oko podne na svakom koraku mogu gricnuti malo pršuta, sira i pokoji inćun, kad me popodne 'pukne' fjaka budem doma ili sjednem na rivu, a navečer prođem cijelu Kalelargu i to onaj potez od Narodnog trga do Donata i Lloyda. Sviti obićaji ostali su isti, ali oko njih se stvorio cijeli niz novih kafića, malih konoba i sličnih mjesta koji su te sitne, ali vazne rituale dodatno obogatile.

Ne tako davno nije bilo tako bogate gastroponude s brzim marendama koje nisu uključivale samo sendvić ili hamburger, već sitne ribice i blitvu, a takvih konoba u centru grada danas ima gotovo svaki drugi haustor. Svoje omiljene štekate volim zamjeniti s kavom u Arsenalu, definitivno najljepšem mjestu u Zadru, a tamo sam gotovo svaku večer, jer je to mjesto na neki način postalo 'noćni gradski trg' u kojem možete sresti zaista svakog.

Plaže omiljene za izlaske

Ljeti se iz Arsenala samo preko ceste preselim u Garden, veliki bar sterasom koja se proteže na gradskim bedemima s pogledom na luku, a nakon toga nema ljepše stvari nego prošetati do obližnjih Morskih orgulja i Pozdrava suncu, odakle obavezno moram nazvati prijatelje u Zagreb da čuju orgulje kako sviraju. I na drugoj strani grada, prema Arbanasima, nekad puste i neuređene plaže ljeti, a povremeno i zimi postale su mi omiljeno određište za noćni izlazak, a uostalom, tko ne bi navečer više volio sjediti na terasi pored mora, a ne negdje pored ceste.

Ima naravno i onih koji ne mogu prežaliti što su nova arhitektonska rješenja 'izbrisala' neka mjesta, poput jedine gradske kavane Central, ali sve to nadoknađeno je novim i modernijim mjestima, za koja neki kažu da 'nemaju dušu', no svejedno se tamo uvijek traži stol više.

Kino postalo šoping centar

Bivše kino Zadar na Kalelargi, ispred kojeg smo osamdesetih stajali u redu za karte danas je mali, ali moderni šoping centar Callegro s novim kinodvoranama, a zajedno s nedavno otvorenim multipleksom u City Galeriji Zadrani su se opet vratili kinu i gledanju filmova na velikom platnu. Sve te stvari starom su Poluotoku dale sjajan vjetar u leđa. Naime, posljednjih godina napokon se počelo znatno ulagati u kvartove izvan Poluotoka koji su godinama bili zanemareni, pa se u jednom trenutku činilo da će Poluotok potpuno zamrijeti. Međutim, to se upravo zbog moderniziranja ipak nije dogodilo, a istodobno su i drugi dijelovi grada obnovljeni, pa tako više nije samo Poluotok najljepše mjesto za život. Cesta uz more od Borika prema gradu postala je jedna od najljepših šetnica, tako da Borik i Diklo nisu izgubili svoju elitnost. Nove zgrade na Vošlarnici, kao uostalom i većini drugih dijelova grada oživjeli su kvartove. Šoping je napokon dobio novu dimenziju - šošing centar City Galerija na Relji opremljen je kao i svi veliki centri u većim gradovima, a kako i priliči pravom dalmatinskom gradu, čak i šoping centar ima terasu s kafićima. Puno se promijenio, ali naviše su ostale iste. Hvala Bogu na tome!●

Borik i Diklo zadarski su 'in' kvartovi u kojima se mnogo gradi

Nova vizura: Umjesto šikara uz cestu, na ulazu u grad sada se nalaze trgovine

Stari rituali: Unatoč modernizaciji, navike Zadrana ostale su iste

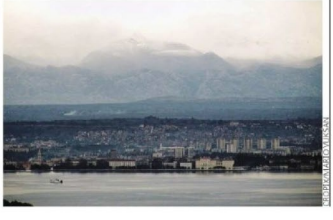

FOTOGRAFIJA: DRAGOSLAV SKELEDŽIJA